

Συμβολή της Εκπαίδευσης Ενηλίκων στην απόκτηση κοινωνικών και οριζόντιων δεξιοτήτων με στόχο την ανάδειξη ενεργών πολιτών ικανών να στοχάζονται και να νοηματοδοτούν τις προκλήσεις στη σύγχρονη εποχή της αβεβαιότητας

Μαρία Σπυροπούλου

Καθηγήτρια Αγγλικής γλώσσας – Εκπαιδεύτρια Ενηλίκων ΚΔΒΜ2

MA Edu. Εκπαίδευση Ενηλίκων

ΠΕΡΙΛΗΨΗ

Η παρούσα εργασία εστιάζει στην διερεύνηση της συμβολής της Εκπαίδευσης Ενηλίκων στα πλαίσια της Δια Βίου Μάθησης με στόχο την ανάπτυξη κοινωνικών και οριζόντιων δεξιοτήτων, ώστε ο σύγχρονος άνθρωπος να μπορεί να ερμηνεύει και να νοηματοδοτεί τις εμπειρίες της νέας κανονικότητας στην εποχή της μετανεωτερικότητας. Οι ραγδαίες εξελίξεις στον σύγχρονο κόσμο έχουν επιφέρει σαρωτικές και ποικίλες αλλαγές σε όλες τις εκφάνσεις της ζωής, φέρνοντας διαρκώς τον σύγχρονο άνθρωπο αντιμέτωπο με νέες προκλήσεις, στις οποίες αδυνατεί να ανταποκριθεί. Κατά συνέπεια, υπάρχει αναγκαιότητα για βαθιές αλλαγές στα θεμέλια των θεσμών, αλλά και αντίστοιχη δράση για την επίτευξη αυτών των αλλαγών. Η ζωή είναι μια διαδικασία αυτό-ανανέωσης δρώντας πάνω στο περιβάλλον. Η ίδια η εμπειρία της κρίσης αποτελεί το εφαλτήριο για την αναζήτηση της γνώσης που θα επιτρέψει τον μετασχηματισμό. Η παιδεία με την ευρεία έννοια του όρου καλείται να συμβάλλει στην απόκτηση κατάλληλων δεξιοτήτων για την αντιμετώπιση της τρέχουσας εμπειρίας. Η θεωρία της Μετασχηματίζουσας Μάθησης, ως η πιο ολοκληρωμένη θεωρία μάθησης ενηλίκων, ανοίγει δυνατότητες για να ανταποκριθεί ο σύγχρονος άνθρωπος σε αυτές τις απαιτήσεις.

ΕΙΣΑΓΩΓΗ

Οι αλλαγές στην κοινωνία του 21ου αιώνα είναι γρήγορες και ποικίλες, και χαρακτηρίζονται από πολυπλοκότητα και ένταση. Ο σύγχρονος βίος εκτυλίσσεται σε κλίμα αβεβαιότητας, επισφάλειας και υπαρξιακής αγωνίας, καθώς κάθε έκφασή του υπόκειται σε μετασχηματισμούς (στην οικογένεια, την εκπαίδευση, την επιστήμη και τις τέχνες, την οικονομία και την πολιτική), οι οποίοι εξελίσσονται τόσο ραγδαία, ώστε «η φαντασία σαστίζει στην προσπάθειά της να τους συλλάβει». Μέσα σε ένα τέτοιο κλίμα θολής αβεβαιότητας, ο σύγχρονος κόσμος μοιάζει να δοκιμάζεται, λόγω έλλειψης οποιασδήποτε διανοητικής και ηθικής προετοιμασίας για την αντιμετώπιση αυτών των αλλαγών, καθώς οι εξωτερικές συνθήκες τροποποιούνται ταχύτερα σε σχέση με την αλλαγή του πλαισίου αναφοράς του ατόμου. Η βασική αιτία για την παρούσα πνευματική σύγχυση και απουσία δράσης οφείλεται ακριβώς στο ρήγμα που έχει δημιουργηθεί μεταξύ των γεγονότων στον σύγχρονο κόσμο και των πλαισίων αναφοράς του ατόμου (σύνολο αρχών, πεποιθήσεων, επιθυμιών, επιδιώξεων). Αυτή η αίσθηση της σύγχυσης μπορεί να συνοδεύεται από φόβο, αίσθηση απώλειας και προγνωστική θλίψη, και να μετατρέπεται σε υπαρξιακή αβεβαιότητα. Ωστόσο, η μέθοδος που οφείλει να καθοδηγεί αυτή την αλλαγή, ώστε τα άτομα να απελευθερώνονται για να μπορούν να αναπτύσσουν όλες τις ικανότητές τους και να βελτιώνουν τόσο τη ζωή τους όσο και την κοινωνία, είναι αυτή της «απελευθερωμένης διάνοιας». Η εκπαίδευση παρέχει την δυνατότητα παρέμβασης με στόχο την αλλαγή των προδιαθέσεων και τη συγκρότηση διανοητικών και ηθικών προτύπων που να εναρμονίζονται με την τωρινή εξέλιξη των γεγονότων.

ΣΥΖΗΤΗΣΗ

Ο σχεδιασμός των πολιτικών για την εκπαίδευση ενηλίκων στα πλαίσια της δια βίου μάθησης στις αρχές της δεκαετίας του '90 υπαγορεύονταν από οικονομικούς δείκτες ανάπτυξης και κερδοφορίας. Ωστόσο, αποτελεί απαίτηση των καιρών η γεφύρωση του χάσματος μεταξύ της γνώσης και της τρέχουσας εμπειρίας, και της επανεξέτασης των στόχων της δια βίου μάθησης, ώστε να εστιάζονται όχι πλέον στην ανταγωνιστικότητα και την απόκτηση δεξιοτήτων με στόχο την κερδοφορία, αλλά στη διασφάλιση της θέσης των εργαζομένων στον οικονομικό κόσμο και την απόκτηση οριζόντιων δεξιοτήτων, όπως οι ευρύτερες κοινωνικές δεξιότητες, η διαπολιτισμική ευαισθητοποίηση, η ανησυχία για την περιβαλλοντική κρίση, η ανάγκη προστασίας και σεβασμού των προσωπικών δεδομένων, κ.ά. Η τεχνική κατάρτιση στα πλαίσια της εκπαίδευσης ενηλίκων θα πρέπει να συμπληρώνεται με θέματα σημαντικά, που άπτονται κοινωνικών, πολιτισμικών και περιβαλλοντικών προβλημάτων και προβληματισμών, ενώ η γνώση θα εκλαμβάνεται όχι μόνο ως απόκτηση χρήσιμων δεξιοτήτων, αλλά και ως μαθητεία ελεύθερης και αυτόνομης σκέψης, χειραφέτησης και δράσης. Η Μετασχηματίζουσα Μάθηση του Jack Mezirow, με στόχο την αλλαγή, συνέβαλε καταλυτικά στην ανάπτυξη της χειραφετικής εκπαίδευσης ενηλίκων δίνοντάς τους τη δυνατότητα να εκφράζουν την εμπειρία τους στη δημόσια σφαίρα, να χειρίζονται την αμφιθυμία και τις αντιφάσεις τους, και να νοηματοδοτούν τις εμπειρίες της νέας κανονικότητας. Η ανάπτυξη οριζόντιων δεξιοτήτων θα πρέπει να ενσωματώνεται ωσμωτικά στις πρακτικές των εκπαιδευτών ενηλίκων, ώστε με την αξιοποίηση της εμπειρίας των εκπαιδευόμενων και την προαγωγή της κριτικής σκέψης, σύμφωνα με τις θεωρίες της

μετασχηματίζουσας, χειραφετικής μάθησης, να αναδεικνύονται ενεργοί πολίτες με στόχο την ανάληψη ενσυνείδητης δράσης προς την κατεύθυνση της κοινωνικής ένταξης και κοινωνικής συνοχής.

ΣΥΜΠΕΡΑΣΜΑΤΑ

Οι εξωτερικές συνθήκες του σύγχρονου βίου τροποποιούνται με ρυθμούς ταχύτερους σε σχέση με την αλλαγή του πλαισίου αναφοράς του ατόμου, το οποίο βρίσκεται σε συνεχή αλληλεπίδραση με τον περιβάλλοντα κόσμο. Μέσω της εκπαίδευσης διαμορφώνονται τα πλαίσια αναφοράς (συνήθειες του πνεύματος και του χαρακτήρα, διανοητικά και ηθικά πρότυπα) κατάλληλα, ώστε να εναρμονίζονται με την τωρινή πορεία των γεγονότων. Στη παρούσα εποχή η μετασχηματίζουσα διάσταση της μάθησης μπορεί εν δυνάμει να οδηγήσει στην ανάπτυξη νέων κοινωνικών δεξιοτήτων και την ανάληψη περισσότερο συνειδητοποιημένων δράσεων. Ένας κριτικά σκεπτόμενος εκπαιδευτής ενηλίκων μπορεί να προσεγγίσει και να εμπλουτίσει ένα τεχνικό θέμα κατάρτισης με θέματα ζωτικής σημασίας για τη σύγχρονη κοινωνία και να συμβάλλει στην ενίσχυση της συμμετοχικής, ενεργούς πολιτικότητας του ατόμου.

ΒΙΒΛΙΟΓΡΑΦΙΑ

Bauman, Z. (2002). *Η μετανεωτερικότητα και τα δεινά της* (μτφ.–προλ. Γ.-Ι. Μπαμπασάκης). Αθήνα: Ψυχογιός.

Dewey, J. (2019). *Φιλελευθερισμός και κοινωνική δράση*. (μτφ.: Μ. Τσεβρενή). Αθήνα: Πόλις. (1987).

Eschenbacher, S. & Fleming, T. (2020). Transformative dimensions of lifelong learning: Mezirow, Rorty and COVID-19. *International Review of Education*, 66 (657 – 672). Ανακτήθηκε από: <https://link.springer.com/content/pdf/10.1007/s11159-020-09859-6.pdf>

Κόκκος, Α. (2010). Κριτικός Στοχασμός: Ένα κρίσιμο ζήτημα. Στο Βεργίδης, Δ. & Κόκκος, Α. (επιμ.), *Εκπαίδευση ενηλίκων: Διεθνείς προσεγγίσεις κα ελληνικές διαδρομές* (σελ. 65 – 93). Αθήνα: Μεταίχμιο.

Κόκκος, Α. (2019). Εισαγωγή. Στο Α. Κόκκος και Συνεργάτες (επιμ.) *Διερευνώντας τη Θεωρία Μετασχηματισμού: Η συμβολή δέκα σημαντικών στοχαστών* (σελ. 13- 39). Αθήνα: Επιστημονική Ένωση Εκπαίδευσης Ενηλίκων.

Λιντζέρης, Π. (2010). Θεωρία της Μετασχηματίζουσας Μάθησης: Δυνατότητα για μια κριτική και χειραφετική στροφή στην πρακτική της εκπαίδευσης ενηλίκων. Στο Βεργίδης, Δ. & Κόκκος, Α. (επιμ.), *Εκπαίδευση ενηλίκων: Διεθνείς προσεγγίσεις και ελληνικές διαδρομές* (σελ. 94 – 123). Αθήνα: Μεταίχμιο.

Λιντζέρης, Π. (2019). Ο Knud Illeris και το μετασχηματιστικό είδος ανθρώπινης μάθησης. Στο Α. Κόκκος και Συνεργάτες (επιμ.) *Διερευνώντας τη Θεωρία Μετασχηματισμού: Η συμβολή δέκα σημαντικών στοχαστών* (σελ. 226-245). Αθήνα: Επιστημονική Ένωση Εκπαίδευσης Ενηλίκων.

Λιντζέρης, Π. (2020) (Ιανουάριος-Απρίλιος 2020). Από τη συσσώρευση πληροφοριών στην απόκτηση γνώσης, προσβλέποντας στη χειραφετητική μάθηση. *Εκπαίδευση Ενηλίκων*, (46), 3-13.

Λιντζέρης, Π. (2021). *Διάγνωση αναγκών δεξιοτήτων: Μια ερευνητική προσέγγιση*. Αθήνα: ΙΜΕ ΓΣΕΒΕΕ, Ινστιτούτο Μικρών Επιχειρήσεων ΓΣΕΒΕΕ.

Mezirow, J. (2007). Μαθαίνοντας να σκεπτόμαστε όπως ένας ενήλικος: Κεντρικές έννοιες της θεωρίας του μετασχηματισμού. Στο Jack Mezirow και Συνεργάτες (επιμ.), *Η Μετασχηματίζουσα Μάθηση* (σελ. 43-71) (μτφ.: Γ. Κουλαουζίδης). Αθήνα: Μεταίχμιο. (2000).

Πρόκου, Ε. (2005). Παγκοσμιοποίηση, Κοινωνία της γνώσης και Δια Βίου Μάθηση: Τάσεις στις πολιτικές της Συνεχιζόμενης Επαγγελματικής Κατάρτισης στην Ευρώπη. Στο Βεργίδης Δ. & Πρόκου, Ε. (επιμ.) *Σχεδιασμός, Διοίκηση, Αξιολόγηση Προγραμμάτων Εκπαίδευσης Ενηλίκων, Τόμος Α΄ Στοιχεία Κοινωνικό-Οικονομικής Λειτουργίας και Θεσμικού Πλαισίου* (σελ. 129 – 165). Πάτρα. ΕΑΠ.